

พิพิธภัณฑเมืองฝ้าย

กาลเวลาผ่านไปนับพัน ๆ ปี ในปีพ.ศ.๒๕๑๓ ได้มีเรื่องปาฏิหาริย์เกิดขึ้นกลางหมู่บ้าน พระพุทธรูปศิลาองค์หนึ่งปรากฏอยู่ในสวนพริก พระพุทธรูปหินแกะสลักมีความสวยงามมาก ลักษณะเป็นปางเสด็จลงจากดาวดึงส์ ยุคสมัยทวารวดี ด้วยมูลค่าที่ประเมินมิได้ พระพุทธรูปองค์จริงหลังจากได้มีผู้ค้นพบแล้ว ประดิษฐานไว้ในหมู่บ้าน ผู้คนทั่วทุกสารทิศพากันมาราบไหว้บูชาศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ปาฏิหาริย์ เพียงไม่นานนักได้มีการโจรกรรมไปในเวลาไล่เลี่ยกันถึง ๒ ครั้ง ปัจจุบันพระพุทธรูปองค์สำคัญของครั้งนี้ ได้ถูกเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดีที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครกรุงเทพมหานคร

แม้เวลาจะล่วงเลยไปหลายสิบปี แต่เรื่องราวของหลวงพ่อประธานพร ยังได้รับการกล่าวถึงด้วยความรู้สึกศรัทธาและผูกพันอย่างลึกซึ้ง ในแต่ละปี อบต.เมืองฝ้ายได้จัดงานบวงสรวงหลวงพ่อประธานพร ใช้ชื่องานว่า งานของดีเมืองฝ้ายและนมัสการหลวงพ่อประธานพรศักดิ์สิทธิ์ ภายในงานมีขบวนแห่แต่งกายสวยงามในชุดประจำกลุ่ม ๔ ชาติพันธุ์ที่มาอยู่อาศัยที่นี่ ได้แก่ เขมร ไทยแดง (ไทยโคราช) ส่วย ลาว

พิพิธภัณฑ์เมืองฝ้าย ก่อตั้งขึ้นปี พ.ศ.๒๕๕๖ ผู้ริเริ่มคือ นายทวี พยัคฆา นายกองค้การ
บริหารส่วนตำบลเมืองฝ้าย ด้วยความเห็นดีเห็นงามของคนในชุมชน เรื่องราวภายในพิพิธภัณฑ์ สถานที่จริง
ในจุดเด่น ๆ คือ ได้แสดงไว้ในแผนผัง ได้แก่ ปราสาทคูะน้อบ บริเวณคูเมืองเก่า ปล่องสะดือพญานาค
ปราสาทกลางบ้าน ปราสาทตาบั้ง และวัดบ้านฝ้าย

พิพิธภัณฑ์แห่งนี้โดดเด่นที่การออกแบบสถาปัตยกรรม ให้ตัวอาคารเป็นแบบปราสาทหิน
ด้านนอกจัดสวนดอกไม้สวยงาม ด้านในจัดแสดงพระพุทธรูปและโบราณวัตถุที่มีการค้นพบตามไร่นาของชาว
ตำบลเมืองฝ้าย พระพุทธรูปหลวงพ่อประธานพรองค์จำลองตั้งสถิตไว้เด่น โกล่ก้นมีภาพขยายขนาดใหญ่ มี
ภาพของนายลับ ขุนนาม ผู้ค้นพบเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ.๒๕๑๓ ก่อนที่จะนำไปที่วัด เขาเล่าว่ามีคนมา
เข้าฝันว่าบริเวณแปลงปลูกพริกน่าจะมီးอะไรบางอย่าง มีพญานาคเป็นงูตัวใหญ่โผล่ขึ้นมา และตรงที่เจอหลวง
พ่อประธานพร พอตกคำชาวบ้านบอกว่ามักจะเห็นแสงขึ้นมาทางทิศตะวันตก หลังจากที่นำพระพุทธรูปขึ้น
มาแล้ว แสงนั้นก็หายไป

จากการสำรวจทางโบราณคดีบริเวณเมืองฝ้าย ได้พบโบราณสถานที่ปรักหักพังและ
โบราณวัตถุกระจายเป็นบริเวณกว้าง แสดงให้เห็นว่าบริเวณนี้เคยมีชุมชนตั้งถิ่นฐานมาหลายช่วงเวลา ช่วงแรก
ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ประมาณ ๒๕๐๐ ปีมาแล้ว มีการค้นพบโครงกระดูกมนุษย์โบราณ ได้
เป็นข่าวในหนังสือพิมพ์มติชน ลงวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๐ กล่าวว่าเป็นโครงกระดูกผู้ชายสูงประมาณ
๑๗๐ ซม.อายุกว่า ๓๐๐๐ ปี

ช่วงต่อมาเป็นสมัยทวารวดี(พุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖) ซึ่งพบหลักฐานทางโบราณคดีอย่าง
มากมายทั้งอิฐปราสาทและพระพุทธรูป มาถึงยุคพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (พ.ศ.๑๗๒๔-๑๗๖๒) ยุคหลังนี้จากการ
วิจัยโดยโครงการค้นหาและพัฒนาสารสนเทศภูมิศาสตร์ของราชมรรคาสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ได้ทำให้เรา
เห็นสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนโบราณได้มีมิติมากขึ้น ความสำคัญของเมืองฝ้าย ได้ปรากฏว่าเป็นหนึ่งใน
ชุมชนของถนนโบราณจากเมืองพระนครมายังเมืองพิมาย ในเส้นทางราชมรรคาสายตะวันตกเฉียงเหนือ ซึ่ง
เป็นไปตามจารึกปราสาทพระขรรค์ที่กล่าวถึงธรรมศาลา (บ้านมีไฟ) ศาสนสถานประจำที่พักนักเดินทาง ตาม
เส้นทางนี้มี ๑๗ แห่ง

โบราณวัตถุที่เห็นเป็นภาชนะดินเผา ไหโบราณแบบต่าง ๆ เครื่องมือโลหะ ที่เราเห็นจัดแสดง อยู่ในพิพิธภัณฑสถาน ล้วนแล้วแต่มีความเชื่อมโยง ชวนติดตาม ด้วยว่ามีการสำรวจพบแหล่งผลิตภาชนะดินเผา แหล่งถลุงโลหะ อันเป็นกิจกรรมในชุมชน สิ่งของจัดแสดงอื่นๆที่รวบรวมไว้ ในพิพิธภัณฑสถานยังมีพวกหินบดยาที่พบเป็นจำนวนมาก และยังพบชิ้นส่วนของยอดปราสาท

พระพุทธรูปโบราณองค์สำคัญที่ค้นพบในเมืองฝ้ายยังมีอีกหลายองค์ มีพระพุทธรูปสำริดอีก สามองค์ที่ชาวบ้านเรียกกันว่า พระพุทธรูปสามพี่น้อง เนื่องมาจากว่าพบในบริเวณใกล้เคียงกันองค์แรกคือพระ โพธิสัตว์สำริด มี ๔ กร องค์นี้เด่นตามยุคสมัยทวารวดีแบบบุรีรัมย์ มีลักษณะของศิลปะคุปตะที่ชัดเจนมาก องค์ กลางเป็นพระพุทธรูปสำริดประทับยืนในปางประทานธรรม อีกองค์คือ พระโพธิสัตว์สำริดศรีอารยเมตไตรย ศวร ประทับยืนในท่าตรีภังค์ ทั้งสามองค์ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร กรุงเทพมหานคร

อีกองค์หนึ่งคือ หลวงพ่อศรี ชาวบ้านเล่าต่อกันมาว่า มีขโมยไปแอบขุดมาจากซากปราสาทคู กะนีอบ เป็นพระพุทธรูปศิลาปางนาคปรก สมัยทวารวดี จากนั้นก็นำไปพักไว้ แล้วคนที่ขโมยไปได้มีอันเป็นไป ชาวบ้านที่ไปเจอจึงนำไปถวายวัดหินดาด ตำบลหินดาด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา หลวงพ่อศรีจึง ประดิษฐานอยู่ที่นั่นตราบจนทุกวันนี้

สิ่งที่เป็นความคาดหวังของคนในชุมชนคือ ความต้องการให้พระพุทธรูปหลวงพ่อประธานพรองค์จริงที่เคยอยู่ในหมู่บ้านนานนับพันปีได้กลับมาเหมือนเดิม ชาวบ้านได้เคยไปที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีในฐานะเจ้าของพื้นที่ มีการอนุญาตให้ถ่ายภาพได้ แต่ด้วยเหตุผลใหญ่เรื่องมาตรการการรักษาความปลอดภัยให้กับโบราณวัตถุ อันเป็นสมบัติของชาติ จึงไม่ได้รับอนุญาตให้นำกลับมาทั้งถาวรและชั่วคราว

อีกความหวังหนึ่งของชุมชนก็คือ ความอยากให้มีการบูรณะโบราณสถานทางกรมศิลปากรได้เคยมาสำรวจและกันพื้นที่ไว้ ซึ่งคณะนำชมได้พาไปดูพื้นที่จริงด้วยความกระตือรือร้น ที่แรกคือ ปราสาทคูกะนีอบสภาพพื้นที่ที่เห็นคือกองดินขนาดใหญ่ผสมกับอิฐ มีส่วนของหินทรายขนาดใหญ่แทรกตัวอยู่ ปรากฏมีหลุมที่มีการลักลอบขุดหาพระพุทธรูปและวัตถุโบราณในสมัยก่อน ช่วงที่ชาวบ้านไม่ตื่นตัวรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ จากข้อมูลทำให้ทราบว่า ปราสาทคูกะนีอบเป็นโบราณสถานยุคแรกที่ก่อสร้างด้วยอิฐ ส่วนที่เป็นหินทรายขนาดใหญ่ สันนิษฐานว่าเป็นเสากรอบประตู ทับหลัง ลักษณะโบราณสถานเป็นศาสนสถานแบบพุทธเถรวาทในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ต่อมาช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๔ จึงเปลี่ยนมาเป็นนิกายมหานิกายที่รุ่งเรืองแผ่ขยายในช่วงเวลานั้น

ต่อมาคณะนำชมได้พาไปดูบริเวณคูเมืองเก่า ลักษณะเป็นลำน้ำล้อมรอบหมู่บ้าน ตรงนี้ถ้าดูภาพถ่ายทางอากาศจะมองเห็นแนวคูเมืองได้เด่นชัด มีการสำรวจและกำหนดว่าบริเวณที่ชุมชนบ้านเรือนและพื้นที่เพาะปลูกแทรกอยู่ เป็นเขตโบราณสถานทั้งหมด ๓๒๕ ไร่ สมัยก่อนที่ยังไม่มีการลอกคลองจะมีต้นไทรเต็มไปหมด มีฝูงลิงเป็นจำนวนมาก มีเสือให้พบเห็นด้วย

ดูปล่องสะดือพระยานาค ตรงนี้ชาวบ้านบอกว่าตอนกลางวันเคยเห็นงูใหญ่ตัวสีดำเลื้อยออกมา เมื่อก่อนบ่อนี้เป็นโพรงลึกมาก เคยมีคนเอาไม้ไผ่ทั้งลำแห่ลงไปก็ยังไม่ถึงก้นปล่อง

สถานที่ต่อมาคือซากโบราณสถานปราสาทกลางบ้าน ลักษณะเป็นเนินดิน มีอิฐก้อนเล็กเต็มไปหมด สังเกตว่าในแต่ละจุดของโบราณสถานได้มีการตั้งศาลไว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ไม่มีใครกล้าบุกรุกนำอิฐเอาไปใช้ และต้นไม้ใหญ่ตรงนั้นก็ได้รับการอนุรักษ์ด้วย ในเดือนหกชาวบ้านจะมาทำพิธีร่วมกันทำบุญตักบาตร

อีกจุดหนึ่งที่น่าสนใจ สามารถมองเห็นแต่ไกล กองดินที่มีต้นมะค่าโมงต้นใหญ่มากอยู่กลางที่นา ในช่วงฤดูแล้งแลเห็นกองฟางกับแปลงผักเล็กๆที่ชาวบ้านปลูกไว้กินในครัวเรือน ตรงนี้คือ ปราสาทตาบั้ง ลักษณะกองดินนี้มีอิฐก้อนเล็กโผล่มาให้เห็น ต้นมะค่าโมงใหญ่ได้ใช้รากกอดเอาบางส่วนของตัวปราสาทไว้ ในช่วงที่ชาวบ้านยังไม่ค่อยทราบข้อมูลข่าวสาร ได้เคยมีคนเอาเครื่องตรวจจับโลหะมาค้นหาวัตถุโบราณบริเวณนี้ แต่ชาวบ้านที่เห็นก็ได้ไปแจ้งให้กำนันทราบว่ามีคนต่างถิ่นมาบุกรุก

อีกสถานที่จัดแสดงวัตถุโบราณอยู่ที่วัดบ้านฝ้าย ในศาลามีพระพุทธรูปจำลองหลวงพ่อประธานพรอีกองค์หนึ่ง มีหินรูปปลา หินระฆังที่ตีแล้วดังกังวาน แท่นศิวลึงค์ มีภาพถ่ายทางอากาศของเมืองฝ้าย ใกล้กันมีการค้นพบใบเสมาหินโบราณคู่ขนาน มีการสร้างหลังคาคลุมไว้ ความสำคัญมีอยู่ว่า สิ่งนี้เป็นหลักฐานสำคัญของการรับอารยธรรมพุทธศาสนาที่รุ่งเรืองในสมัยทวารวดี ในดินแดนภาคอีสานของไทย ซึ่งแตกต่างจากทวารวดีภาคกลางที่นิยมสร้างธรรมจักร ใบเสมาของวัด คือสิ่งบ่งบอกความเป็นวัด เริ่มมาจากที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดให้ภิกษุต้องทำอุโบสถ ปวารณาและสังฆกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะการสวดปาฏิโมกข์ ซึ่งต้องสวดร่วมกันเดือนละ ๒ ครั้ง ใบเสมาเป็นหลักที่ปักเขตสำหรับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของวัด

ใกล้กันภายในบริเวณวัดได้ปรากฏฐานอาคารที่สร้างทิ้งไว้ สอบถามได้ความว่าแต่เดิมจะสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานนี้ ก่อสร้างฐานเสร็จแล้ว จึงได้ทราบว่ามีมติกฎระเบียบว่าห้ามก่อสร้างในเขตโบราณสถาน ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ ทางอบต.เมืองฝ้ายและชาวบ้านต่างไม่ย่อท้อ จึงได้ไปสร้างที่พื้นที่ของอบต. ดังปรากฏเป็นอาคารพิพิธภัณฑสถานที่สวยงามเก็บเรื่องราวอันมีคุณค่าของชุมชนไว้

การเดินทาง : จากตัวเมืองบุรีรัมย์ไปอำเภอหนองหงส์ ระยะทาง ๖๐ กม. จากหนองหงส์ไปต.เมืองฝ้ายใช้เส้นทางสระซุด-โคกสว่าง ระยะทางประมาณ ๗ กม. (ทางเดียวกับที่จะไปอำเภอหนองกี่และอ.ลำปลายมาศ) ให้สังเกตป้ายบอกที่ตั้งของ อบต.เมืองฝ้าย